

Finansutskottets betänkande

1983/84:1

om internationella kapitalrörelser

I detta betänkande behandlar utskottet motionerna

1982/83:429 av Lennart Pettersson m. fl. (s) om skärpta regler om utlänningars aktieförvärv i svenska företag,

1982/83:430 av Lennart Pettersson m. fl. (s) om svenska företags investeringar i utlandet,

1982/83:862 av Lars Werner m. fl. (vpk) om åtgärder för att begränsa svenska företags investeringar i utlandet,

1982/83:1705 av Sven Munke (m) om gemensam tull- och valutaunion med Norge, m. m.,

1982/83:1712 av Nils Åsling (c) om en gemensam nordisk aktiemarknad, m. m.

Utskottet har inhämtat *yttranden* över motionerna från fullmäktige i riksbanken. Yttrandena återfinns som *bilaga* till betänkandet.

1. Motion om utlänningars aktieförvärv i svenska företag

I motion 429 av Lennart Pettersson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att riksbanken återgår till tidigare restriktiva praxis när det gäller tillstånd för utlänningar att köpa aktier i svenska företag,
2. att riksdagen uttalar sig för att de fackliga organisationernas företrädare också får delta i beslut i valutastyrelsen om tillstånd till utländska köp av svenska aktier.

Motionen

I motion 429 anføres att Sverige som litet högutvecklat industriland med stor utrikeshandel i stor utsträckning är utsatt för internationella beroenden, speciellt på det ekonomiska området. Det är därför angeläget att slå vakt om det ekonomiska oberoende som fortfarande återstår. Genom att bibehålla svenska storföretag i svensk ägo i så stor utsträckning som möjligt ökar möjligheterna till nationell handlingsfrihet i olika situationer. Sedan 1979 har

emellertid tillstånden för utlåningar att köpa aktier i svenska företag ökat starkt i omfattning. Det har sin grund i en ny och mera liberalistisk praxis inom riksbankens valutastyrelse jämfört med tidigare.

Det är nu angeläget att riksbankens valutastyrelse återgår till tidigare restriktiva praxis, när det gäller beviljande av tillstånd. Motionärerna anför vidare att det är angeläget att de fackliga organisationernas företrädare i valutastyrelsen också får delta i besluten i dessa tillståndsärenden.

Utskottet

Den kraftiga ökning av försäljningen av svenska aktier till utlandet som ägt rum 1979–1981 och som redovisas i motionen fortsatte under 1982 och första halvåret 1983. Försäljningarna första halvåret 1983 var 7 336 milj. kr., vilket var mer än exporten av aktier under hela 1982, då den uppgick till 2 580 milj. kr. Utskottet ser det ökade utlandsintresset för svenska aktier som positivt. Det innebär att kapitalmarknaden för svenska företag har breddats och att tillgången på riskvilligt kapital har ökat. Detta underlättar möjligheterna till en industriell expansion för svenska företag. Detta var också avsikten då valutastyrelsens praxis ändrades 1979.

Det stora underskottet i de löpande betalningarna med utlandet under senare år har tvingat staten till omfattande upplåning utomlands. De ansträngningar som gjorts för att skapa ett privat kapitalinflöde har inte varit framgångsrika. Den svaga investeringsutvecklingen har inneburit att upplåningsbehovet i det svenska näringslivet varit lågt. Därtill har kommit en växande ovilja hos företagen att ta upp lån utomlands och därmed utsätta sig för ytterligare risker för kursförluster. Utskottet har i ett särskilt betänkande behandlat konsekvenserna av företagens upplåning utomlands (FiU 1982/83:41).

Mot bakgrund av svårigheterna att åstadkomma en privat upplåning utomlands ser utskottet i likhet med riksbanksfullmäktige med tillfredsställelse på den kapitalimport som försäljningen av svenska värdepapper leder till. Som fullmäktige framhåller i sitt yttrande till utskottet (se bilaga) har denna form av kapitalimport fördelen att den inte förutsätter en än stramare inhemsk kreditpolitik eller tvingande refinansieringsregler.

En nackdel ur betalningsbalanssynpunkt är som fullmäktige framhåller att vid en förtroendekris för den svenska ekonomin eller den svenska ekonomiska politiken kan en utförsäljning av svenska aktier äga rum och orsaka betalningspåfrestningar. Å andra sidan måste Sverige genom sitt stora utlandsberoende oavsett förändringar i utlåningars aktieinnehav föra en ekonomisk politik som vinner förtroende utomlands.

Motionärerna anser att en återgång till valutastyrelsens tidigare restriktiva praxis när det gäller att bevilja tillstånd för aktieförsäljningar skulle vara ett sätt att komma till rätta med det ökade utlandsinflytandet.

Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas om frågan om det utländska

inflytandet i svenska företag skall regleras genom valutalagstiftningen. En annan typ av reglering är den som görs i lagstiftningen om utländska förvärv av svenska företag.

I lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m. uppställs krav på förvärvstillstånd för en utlänning att göra förvärv som innebär att andelen av röstetal eller aktiekapital överstiger 10, 20, 30, 40 eller 50 %. 1982 års lag ger visst skydd mot att en utländsk aktieägare blir dominerande. Den lägger däremot inga hinder i vägen för utländska aktieägare som en grupp att öka sitt ägande och röstandel i ett företag.

Enligt riksbanksfullmäktige synes det f. n. inte föreligga någon risk att utländska aktieägars rösteandel skulle bli dominerande i något betydande svenskt företag. Enligt fullmäktiges mening finns dock ett behov att skapa ett bättre skydd mot utländskt ägande av svenska företag. Enligt fullmäktiges mening bör skyddet ej läggas i valutaregleringen, som bör vara flexibel och kunna anpassas till olika betalningsbalanslägen. I stället bör en översyn göras av 1982 års lag i syfte att åstadkomma ett mera fullständigt skydd mot oönskat utländskt inflytande. Utvecklingen bör också noga följas genom regelbunden analys av värdepapperscentralens material, anser fullmäktige.

Utskottet delar fullmäktiges uppfattning att det inte finns tillräckliga skäl att nu återgå till en mera restriktiv tillämpning inom valutaregleringen i fråga om utlänningars aktieförvärv. Däremot anser utskottet i likhet med fullmäktige att ett bättre täckande skydd bör skapas mot utländskt inflytande i svenska företag. Det bör därför utredas om det kan ske genom en utvidgning av 1982 års lag. Detta bör ges regeringen till känna.

Frågan om de fackliga representanternas deltagande i valutastyrelsens beslut om aktieförsäljning till utlandet regleras i valutalagen. Valutakommittén kommer att lägga fram förslag till förändringar av valutalagen liksom förslag till kompetensfördelning mellan riksbanksfullmäktige och valutastyrelsen. Eftersom kommittén inom kort kommer att framlägga vissa förslag finns det enligt utskottet inte anledning att nu företa några förändringar. Motionen avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:429 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:429 yrkande 2.

2. Motioner om svenska företags investeringar i utlandet

I motion 430 av Lennart Pettersson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att riksbanken omprövar sitt beslut att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet från betalningsbalanssynpunkt,

2. att riksdagen uttalar sig för att regeringen tar upp överläggningar med de svenska storföretagen i syfte att förmå dessa att lägga en större andel av sina produktionsinvesteringar i Sverige.

I motion 862 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att riksbanken omprövar sitt beslut att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att de i ett företag/koncern anställas godkännande krävs för utlandsinvesteringar.

Motionerna

I *motion 430* anføres att de svenska företagens investeringar i utlandet har ökat väsentligt under senare år samtidigt som investeringsutvecklingen i Sverige varit direkt negativ. Detta har lett till att en allt större andel av de svenska storföretagens sysselsättning förläggs utomlands.

På detta sätt konkurrerar alltså i många fall investeringar utomlands direkt med möjligheterna till sysselsättningsskapande investeringar i Sverige.

Den starka uppgången av utlandsinvesteringarna leder till att andelen anställda utomlands kommer att fortsätta att öka medan sysselsättningen här hemma fortsätter att minska. Situationen förbättras inte heller av att den borgerliga regeringen år 1981 beslutade att riksbanken inte längre skall pröva de svenska direktinvesteringarna i utlandet utifrån betalningsbalanssynpunkt. Enligt motionärernas mening bör den socialdemokratiska regeringen ompröva detta beslut. Regeringen bör också snarast ta upp överläggningar med de svenska storföretagen i syfte att förmå dem att ta sitt ansvar för industrissysselsättningen i Sverige och alltså lägga en större andel av sina produktionsinvesteringar här.

I *motion 862* anføres att de svenska företagens investeringar i utlandet har ökat på ett dramatiskt sätt under de senaste åren. Samtidigt har industriinvesteringarna i Sverige gått tillbaka. En allt större andel av de svenskägda företagens sysselsättning och produktion har förlagts utanför Sveriges gränser. Därför krävs åtgärder för att begränsa de svenska företagens investeringar i utlandet.

Åtgärderna bör vara av två slag. Dels bör valutalagstiftningen skärpas och tillämpas mera restriktivt. Dels bör utlandsinvesteringar endast godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse för de berörda länderna. Möjligheterna för de anställda inom berörda företag och koncerner att påverka utlandsinvesteringar bör också kraftigt utvidgas. De anställda bör ges vetorätt.

Utskottet

De svenska företagens investeringar i utlandet har ökat kraftigt under senare år. Detta framgår av riksbankens statistik (milj. kr.).

	1980	1981	1982	1983 1:a hå
Tillstånd till direkt- investeringar i utlandet	3 796	6 540	8 668	6 074
Verkställda investe- ringar i utlandet	2 981	4 929	6 413	—

Enligt riksbanksfullmäktiges mening (se bilaga) finns det anledning att följa svenska storföretags satsningar på produktion, investering och forskning i andra länder. Risker kan föreligga för att den växande utlandsverksamheten sker på bekostnad av den inhemska industrins utveckling. Samtidigt understryker man att det många gånger är fråga om utomordentligt svåra bedömningar.

Fullmäktige anser att möjligheten till en mer samlad bedömning av svenska företags direktinvesteringar i utlandet kommer att föreligga efter remissbehandlingen av direktinvesteringskommitténs slutbetänkande och då valutakommittén avslutat sitt arbete. I avvaktan härpå avstår fullmäktige från att yttra sig om behovet av att vidta åtgärder för att begränsa direktinvesteringarna.

Direktinvesteringskommitténs sammanfattande slutsats är att direktinvesteringarna hittills haft övervägande positiva effekter för den ekonomiska tillväxten (SOU 1983:17). De positiva effekterna av utlandsinvesteringar avtar emellertid när andelen utlandsproduktion blir mycket stor och försvinner helt om centrala företagsfunktioner flyttas från Sverige till utlandet. I sin sammanfattning anför kommittén att så länge världen i övrigt tillåter direkta investeringar är det sannolikt förenat med nationella välfärdsförluster att drastiskt begränsa de svenska företagens möjligheter att investera utomlands. Det är inte självfallet att investeringarna i Sverige skulle öka till följd av t. ex. ökade restriktioner mot direkta investeringar.

Direktinvesteringskommittén anser också att det finns behov av ett informationsutbyte kring företagens strategier i syfte att bevaka svenska näringspolitiska intressen. Kommittén rekommenderar att ett system införs med överläggningar mellan staten och vart och ett av de ur näringspolitisk synvinkel väsentligaste företagen.

Direktinvesteringskommittén anser vidare att en prövning av utlandsinvesteringarna även fortsättningsvis skall ske inom ramen för valutaregleringen. Även om en sådan prövning inte är helt tillfredsställande så kan den utgöra ett viktigt komplement till överläggningssystemet, anser kommittén.

Vad gäller effekterna på sysselsättningen anser kommittén det inte troligt att utlandstillverkningens expansion hämmat en sysselsättningsökning i de

svenska koncerndelarna. Uppgifterna visar att sysselsättningen i befintliga utländska dotterbolag minskar, medan tillskottet i antalet anställda utomlands uppkommer genom att nya företag köps eller startas. Utredningens analyser visar att dessa investeringar i allmänhet inte ersatte motsvarande investeringar i Sverige, vilket ändå inte utesluter att kortsiktiga negativa effekter förekommer i vissa fall.

Genom kommitténs arbete har ett värdefullt material tagits fram som kan ligga till grund för att bedöma direktinvesteringarnas effekter i olika avseenden. De frågor och förslag som tas upp i motionerna 430 och 862 behandlas utförligt av kommittén. Slutbetänkandet är f. n. under remissbehandling. Utskottet ser därför inte anledning att nu föregripa remissbehandlingen av utredningens förslag. Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionerna 430 och 862.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna 1982/83:430 yrkande 1 och 1982/83:862 yrkande 1,
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:430 yrkande 2,
3. att riksdagen avslår motion 1982/83:862 yrkandena 2 och 3.

3. Motioner om kapitalrörelser i Norden, m. m.

I motion 1705 av Sven Munke (m) hemställs att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om gemensam tull- och valutaunion samt en gemensam aktie- och kapitalmarknad med grannlandet Norge.

I motion 1712 av Nils Åsling (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att sådana åtgärder vidtas att Sverige aktivt kan medverka till en liberalisering av kapitalrörelserna i Norden och inrättandet av en gemensam nordisk aktiemarknad.

Motionerna

I *motion 1705* anføres att efter den svenska devalveringen av kronan har utsikterna för ett svenskt-norskt samarbete i form av en tull- och valutaunion, en gemensam aktie- och kapitalmarknad samt ett ökat norskt inflytande i svenskt näringsliv ökat markant. Sverige skulle i utbyte få olja, gas och pengar. Detta skulle kunna rädda den svenska ekonomin.

I dagens situation står Sverige och Norge inför valet att antingen på sikt stagnera var för sig eller att växa tillsammans. En valutaunion mellan Sverige och Norge behöver inte betyda en gemensam riksbank, men länderna måste ta ansvar för varandras valutor och sätta in åtgärder när så erfordras.

Mot denna bakgrund begärs att regeringen låter utreda frågan om gemensam tull- och valutaunion samt en gemensam aktie- och kapitalmarknad med grannlandet Norge.

I *motion 1712* anfördes att under de senaste åren har intresset för nordiskt industriellt samarbete ökat. Detta har i sin tur aktualiserat friare kapitalrörelser. Bl. a. har de nordiska industriförbunden föreslagit inrättandet av en gemensam nordisk aktiemarknad.

En liberalisering av kapitalrörelserna och en fri aktiemarknad kan vara rimliga mål för att förverkliga ett närmare industriellt samarbete. Fortfarande gäller emellertid att OECD:s kapitalliberaliseringsstadga ställer upp vissa restriktioner för de nordiska ländernas agerande. Konsekvenserna för svensk del av en fri aktiemarknad och liberaliserade kapitalrörelser i övrigt för våra avtalsenliga förpliktelser med OECD bör alltså närmare utredas och övervägas. Det finns därför nu anledning till ökad beredskap för det fortsatta samarbetet i Norden och att därvid även möjligheterna till ett närmare monetärt samarbete mellan de nordiska länderna övervägs.

Utskottet

De frågor som berörs i de båda motionerna har varit eller är föremål för ett flertal utredningar inom ramen för det nordiska eller norsk-svenska samarbetet. Utskottet delar riksbanksfullmäktiges mening (se bilaga) att det inte finns anledning att sätta i gång ytterligare utredningar av de frågor som tas upp i de aktuella motionerna, i varje fall inte innan pågående studier slutförts och framlagts. Fullmäktige ifrågasätter vidare lämpligheten av att nordiskt samarbete i olika former utreds ensidigt på svenskt håll. Sådana förslag bör, liksom hittills, behandlas i etablerade nordiska eller bilaterala organ så att frågeställningarna redan på utredningsstadiet får en så fullständig belysning som möjligt.

Utskottet delar den positiva grundsyn på det nordiska samarbetet som kommer till uttryck i motionerna. Att såsom motionärerna föreslår låta utreda dessa frågor ytterligare skulle enligt utskottets mening inte kunna föra dem framåt. Däremot bör Sverige i olika nordiska och internationella fora fortsätta att verka aktivt för att ett ökat samarbete kommer till stånd. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1705 och 1712.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1982/83:1705,
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:1712.

Stockholm den 18 oktober 1983

På finansutskottets vägnar

ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Björn Molin (fp), Paul Jansson (s), Nils Åsling (c), Lennart Blom (m), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rängård (c), Torsten Karlsson (s), Bo Södersten (s), Hugo Hegeland (m), Carl-Henrik Hermansson (vpk), Gerd Engman (s) och Anders Andersson (m).

Reservationer

1. Punkt 1. Motion om utlänningars aktieförvärv i svenska företag

Björn Molin (fp), Nils Åsling (c), Lennart Blom (m), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m) och Anders Andersson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar fullmäktiges uppfattning att det inte finns tillräckliga skäl att nu återgå till en mera restriktiv tillämpning inom valutaregleringen i fråga om utlänningars aktieförvärv. Utskottet anser inte heller det nu finnas skäl att utreda hur man genom en förändring av 1982 års lag kan skapa ett bättre skydd mot utländskt inflytande i svenska företag. Motionen avstyrkes.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen avslår motion 1982/83:429 yrkande 1,

2. Punkt 1. Motion om utlänningars aktieförvärv i svenska företag

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Den kraftiga" och på s. 3 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Den kraftiga ökning av försäljningen av svenska aktier till utlandet som ägt rum 1979–1981 och som redovisas i motionen fortsatte under 1982 och första halvåret 1983. Försäljningarna första halvåret 1983 var 7 336 milj. kr., vilket var mer än exporten av aktier under hela 1982, då den uppgick till 2 580 milj. kr.

Utskottet finner denna utveckling betänklig. Dels innebär den att en ny praxis etablerats inom ett centralt område av valutaregleringen innan resultatet av den inom valutakommittén pågående samlade översynen av valutaregleringen presenterats. Dels delar utskottet den i motion 429 framförda bedömningen att det är ett nationellt svenskt intresse att svenska storföretag i så stor utsträckning som möjligt kan behållas i svensk ägo.

Det är möjligt att ett bättre skydd mot utländskt ägande av svenska företag kan skapas genom en utvidgning av 1982 års lag om utländska förvärv av svenska företag m. m. Nödvändigheten av detta bör ges regeringen till känna.

Med hänsyn till den tidsutdräkt som en översyn av 1982 års lag kan ta är det emellertid också enligt utskottets mening nödvändigt att en återgång sker till valutastyrelsens tidigare restriktiva praxis när det gäller att bevilja tillstånd för aktieförsäljningar till utlandet. Nuvarande skadliga utvecklingstendenser kan annars fortgå under lång tid.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:429 yrkande 1 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om återgång till tidigare restriktiva praxis när det gäller tillstånd för utlåningar att köpa aktier i svenska företag,

3. Punkt 1. Motion om utlåningars aktieförvärv i svenska företag

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Frågan om" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

För att besluten i valutastyrelsen skall få en allsidig underbyggnad även när det gäller utländska köp av svenska aktier bör, som motionärerna föreslår, de fackliga organisationernas företrädare i valutastyrelsen delta även i dessa beslut.

Bankoreglementets 13 § bör ändras i enlighet härmed.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:429 yrkande 2 a. antar följande

Förslag till ändring i

Lag med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet)

(RFS 1975:6)

Härigenom föreskrivs att 13 § första stycket skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Till ledamöter i den i 6 a § valutlagen nämnda valutastyrelsen skall fullmäktige utse dels från riksbanken vice riksbankschefen, en fullmäktig eller suppleant för fullmäktig och en bankdirektör, dels utanför banken tre ledamöter, av vilka en skall representera bankväsendet och två näringslivet i övrigt. För tjänstgöring i ärenden rörande direkta investeringar utomlands skall fullmäktige därjämte utse två ledamöter, som skall representera arbetstägarna. Fullmäktige skall därjämte

Till ledamöter i den i 6 a § valutlagen nämnda valutastyrelsen skall fullmäktige utse dels från riksbanken vice riksbankschefen, en fullmäktig eller suppleant för fullmäktig och en bankdirektör, dels utanför banken tre ledamöter, av vilka en skall representera bankväsendet och två näringslivet i övrigt. För tjänstgöring i ärenden rörande direkta investeringar utomlands *och tillstånd till utländska köp av svenska aktier* skall fullmäktige därjämte utse två ledamöter, som skall representera

Nuvarande lydelse

utse suppleanter för dessa ledamöter.

Föreslagen lydelse

arbetstagarna. Fullmäktige skall därjämte utse suppleanter för dessa ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

b) antar följande

Förslag till**Lag om ändring av valutalagen (1939:350)**

Häriigenom föreskrivs att 6 a § första stycket skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Riksbankens beslutanderätt enligt denna lag utövas inom riksbanken av en styrelse (valutastyrelsen). Valutastyrelsen består av sju ledamöter utom vid handläggning av ärenden rörande direkta investeringar utomlands, då den består av elva ledamöter.

Föreslagen lydelse

6 a §

Riksbankens beslutanderätt enligt denna lag utövas inom riksbanken av en styrelse (valutastyrelsen). Valutastyrelsen består av sju ledamöter utom vid handläggning av ärenden rörande direkta investeringar utomlands *och tillstånd till utländska köp av svenska aktier*, då den består av elva ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

4. Punkt 2. Motioner om svenska företags investeringar i utlandet

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Direktinvesteringskommittens sammanfattande" och på s. 6 slutar med "motionerna 430 och 862" bort ha följande lydelse:

Direktinvesteringskommitten har framlagt ett omfattande material som resultat av sina undersökningar. Detta remissbehandlas f. n. Även om kommittén vid jämförelse med ett hypotetiskt alternativ, där inga utlandsinvesteringar hade förekommit och i beaktande av att Sverige är ett litet land, med en liten hemmamarknad, som vill ha en internationellt sett hög levnadsstandard, kommer till slutsatsen att direktinvesteringarna hittills haft övervägande positiva effekter för den ekonomiska tillväxten, anför den själv en rad omständigheter som innebär att denna slutsats är kringgärdad med mycket stora och många reservationer. Direktinvesteringskommitten pekar bl. a. på att den internationella strukturomvandlingen, vari direktinveste-

ringarna är ett viktigt inslag, innebär att företagskoncentrationen ökar varmed också ökar riskerna för negativa effekter som följd av monopolisering.

Kommitten understryker också att de positiva effekterna av utlandsinvesteringar avtar när andelen utlandsproduktion blir mycket stor och försvinner helt om centrala företagsfunktioner flyttas från Sverige till utlandet. Tecken på en begynnande tyngdpunktsförskjutning kan enligt kommittén också skönjas. Sålunda har 24 företag 1978 mer än 40 % av sin produktion utomlands jämfört med 10 företag år 1970, och ett ökande antal företag har mer än hälften av sina anställda utanför Sverige. Den andel av utlandsförsäljningen som också produceras utomlands har ökat från 42 % år 1970 till 52 % år 1978. Utlandsproduktion är således nu viktigare än export för försörjning av utländska marknader för de multinationella företagen, konkluderar direktinvesteringskommittén.

Direktinvesteringskommitténs undersökningsresultat och slutsatser är inte obestridda. Utskottet finner emellertid att det framlagda materialet ytterligare understryker de krav som ställts i motionerna 430 och 862 om att riksbanken bör ompröva sitt beslut att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet från betalningsbalanssynpunkt. Utskottet tillstyrker också de i motion 862 framförda förslagen att riksdagen bör hos regeringen begära förslag till sådana ändringar i valutaförfattningarna att dels utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse, dels de i ett företag/koncern anställdas godkännande krävs för utlandsinvesteringar.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:430 yrkande 1 och 1982/83:862 yrkande 1 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om omprövning av beslutet att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt,
2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:430 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggningar med de svenska storföretagen i syfte att förmå dessa att lägga en större andel av sina produktionsinvesteringar i Sverige,
3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:862 yrkandena 2 och 3
 - a. hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse,

- b. hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att de i ett företag/koncern anställas godkännande krävs för utlandsinvesteringar.

5. Punkt 3. Motioner om kapitalrörelser i Norden , m. m.

Nils Åsling (c) och Rolf Rämgård (c) anser att

dels utskottets yttrande på s. 7 bort ha följande lydelse:

Att såsom motionären i motion 1705 föreslår låta utreda dessa frågor ytterligare skulle enligt utskottets mening inte vara erforderligt. I stället bör regeringen i olika nordiska och internationella fora verka för att ett ökat samarbete kommer till stånd. Särskilt angeläget är det därvid att överläggningar etableras med OECD i syfte att där förankra strävandena att intensifiera det nordiska ekonomiska samarbetet och att därmed främja en liberalisering av OECD:s närmast berörda stadgar.

Vid åtgärder för att öka det nordiska ekonomiska samarbetet bör bl. a. de förslag "om friare norsk-svensk aktiehandel" som stiftelsen Aktiefrämjandet utarbetat beaktas. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1705 i vad avser yrkandet om utredning och anser att vad som anförts i motionen i övrigt bör ges regeringen till känna. Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen 1712. Utskottet tillstyrker därför motionen i sin helhet och anser att vad som anförts i motionen 1712 bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1705 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1712 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för Sveriges aktiva medverkan till en liberalisering av kapitalrörelserna i Norden och inrättandet av en gemensam nordisk aktiemarknad.

*Bilaga***Yttrande över motion 1982/83:429 från Fullmäktige i riksbanken (1983-06-02)**

Genom remiss den 10 februari 1983 har fullmäktige i riksbanken beretts tillfälle att avge yttrande över motionen 1982/83:429 av Lennart Pettersson m. fl. om skärpta regler om utlänningars aktieförvärv i svenska företag.

Motionärerna utgår från de ändrade regler för försäljning av svenska aktier till utlandet som valutastyrelsen fastställde 1979. Valutastyrelsens nya praxis har medfört en kraftig ökning av försäljningen till utlandet. Motionärerna hävdar att det bör vara en politisk målsättning att svenska storföretag i stor utsträckning ägs av svenska aktieägare, bosatta i Sverige – detta för att slå vakt om handlingsfriheten på det ekonomiska området. De hemställer därför att riksdagen uttalar sig för att riksbanken återgår till sin tidigare restriktiva praxis. I samband härmed yrkas att riksdagen även uttalar sig för att de fackliga organisationernas företrädare får deltaga vid beslut i valutastyrelsen om tillstånd till utländska köp av svenska aktier.

Med anledning härav vill fullmäktige anföra följande.

Efter beslutet 1979 kan utländska köp av svenska aktier ur valutaregleringssynpunkt ske genom fyra olika kanaler. Först kan valutaexport till utlandet ske genom aktierna från annan utlänning. Härvid berörs inte den svenska valutaregleringen. För det andra kan utlänning (vanligen en fondhandlare) som säljer svenska aktier till Sverige inom viss tid utnyttja likviden för inköp av svenska aktier. Det är de s. k. switch-affärer som nämns i motionen. Dessa vägar stod öppna även tidigare. För det tredje ges numera tillstånd åt fondkommissionärer att sälja en angiven svensk aktie utan switch. Det sker på ansökan från företaget och avser visst belopp. För det fjärde, slutligen, har företag medgetts att genom s. k. riktad emission direkt i utlandet försälja en viss volym aktier.

Statistiken över export och import av svenska aktier visar att switch-möjligheten inte alls utnyttjats fullständigt. Före 1979 redovisades en nettoimport av svenska aktier, och detta gällde även år 1979 och 1980. Från och med 1981 utvecklades ett exportöverskott som fått större proportioner från och med fjärde kvartalet 1982.

Två andra anmärkningar bör här göras. Först kan observeras att export och import av svenska aktier till stor del speglar omsättningen på marknaderna utomlands, som till stor del sker via svenska fondkommissionärer. Nettoförsäljningen av aktier till utlandet är därför mycket mindre än exporten och också mycket mindre än försäljningen under riksbankens tillstånd. För det andra visar det sig att nettoförsäljningarna åtminstone fram till slutet av 1982 varit koncentrerade till aktier i fyra företag: Ericsson, Fortia, Cardo och Astra. Av dessa har Fortia och Cardo gjort riktade emissioner i utlandet. Astra har inte sökt några tillstånd utan exporten av dess aktier har skett genom switch-affärer. Det är möjligt att nettoförsäljningarnas fördelning är

på väg att ändras och första kvartalet 1983 visar Electrolux och Asea höga siffror.

Fullmäktige diskuterar i fortsättningen de argument som framförts för och emot den nu tillämpade liberala praxis i fråga om utländska placerares förvärv av svenska aktier.

Vid valutastyrelsens behandling 1979 stod två argument i förgrunden, något som framgår av de kriterier som uppställdes för att tillstånd skulle ges. En spridning i utlandet av ett svenskt företags aktie kunde underlätta dess upplåning utomlands och den kunde vara ett stöd vid dess exportförsäljning. Dessa motiv har sedan återopats i de svenska företagens ansökningar. De går tillbaka på värdet ur publicitetssynpunkt av en aktiv marknad och börsnotering utomlands. Det ligger i sakens natur att det här är fråga om effekter som inte kan mätas med någon precision. Det är emellertid uppenbart att detta publicitetsargument måste ges en viss tyngd när det gäller stora exportinriktade företag av den typ som dominerat aktieförsäljningarna: Ericsson, Fortia, Astra, Electrolux, Asea. Publiciteten som ges av en marknad utomlands för aktier kan givetvis verka i motsatt riktning om företaget upphör att visa goda resultat.

För fullmäktige är det naturligt att betrakta aktieförsäljningarna från betalningsbalanssynpunkt, som en form av kapitalimport. Riksbanken har länge stått inför problemet att vid ett givet underskott i de löpande betalningarna förhindra ett excessivt behov av balanserande statsupplåning i utlandet. Med det allmänt låga upplåningsbehovet i det svenska näringslivet och den förklarliga motviljan hos företagen att efter en serie av kursförluster ta på sig nya kursrisker är det svårt att åstadkomma ett positivt privat kapitalinflöde eller att ens undvika ett utflöde. Ur denna synpunkt är det naturligt att med tillfredsställelse hälsa en typ av kapitalimport som inte förutsätter en stram inhemsk kreditpolitik eller tvingande refinansieringsregler.

Även från betalningsbalanssynpunkt kan dock kapitalimport genom aktieförsäljningar ha negativa sidor. För det första kan en period av nettoköp från utlandet följas av nettoförsäljningar. Det är alltså fråga om en variabel kapitalimport, vars storlek vi inte behärskar annat än i den allmänna mening- en att en god utveckling av den svenska ekonomin och de svenska företagen minskar riskerna. Det kan också hävdas att aktiemarknaden kännetecknas av vissa mekanismer som motverkar stora överdrivna strömmar. Om svenska aktier är internationellt lågt prissatta, vilket har varit fallet fram till nu, är de attraktiva för utländska placerare – och tvärtom. En återförsäljning från utländsk sida borde därför så småningom bromsas genom att den leder till en lägre kursnivå för svenska aktier.

En annan viktig fråga är kostnaden för kapitalimport, som sker i form av försäljning av aktier till utlandet, och kapitalimport genom upplåning.

En mekanisk jämförelse kan naturligtvis göras mellan kostnaden för ett svenskt lån upptaget utomlands (i utländsk valuta) och en placering utom-

lands av svenska aktier. För lånet blir det fråga om räntan och lånevalutans genomsnittliga förändring över perioden, för aktieplaceringen den direkta avkastningen (utdelningen) och den genomsnittliga kursändringen. Men jämförelsen är svår att göra på ett invändningsfritt sätt.

Teoretiskt bör aktier på sikt ge en högre kostnad än lån. På kort sikt bör dock direktavkastningen på aktier vara betydligt lägre än räntan på lån.

Aktieförsäljningen till utlandet är emellertid inte bara en annan form av upplåning utomlands som bidrar till att finansiera Sveriges aktuella externa underskott. Den underlättar de svenska företagens försörjning med riskvilligt kapital, som är en förutsättning för en ny industriell expansion.

Förstärkningen av aktiemarknaden som finansieringskälla gynnar också andra företag än dem vars aktier säljs till utlandet och är inte beroende av om utlänningarnas intresse riktar sig mot nyemissioner eller utelöpande aktier. Fördelarna kan emellertid vara särskilt påtagliga för de största internationellt arbetande företagen. De har hävdat att deras storlek och tillväxt kräver nytt eget kapital som kan erhållas i Sverige endast med svårighet eller på villkor som är oförmånligare än de som gäller för deras utländska konkurrenter.

Så långt detta argument går synes alltså vidgningen av utländska placerares möjligheter att köpa svenska aktier ha positiva verkningar för de svenska företagen och ekonomin i stort. Men det finns givetvis en risk att det utländska intresset kan variera på ett sätt som blir störande för utvecklingen på den svenska aktiemarknaden. Jämfört med svenska placerrare kan de vara mera känsliga för riskbedömningen av Sverige som land och de har större möjligheter att lätt finna alternativa placeringar.

Motionärerna koncentrerar sig uteslutande på vad utlänningars aktieköp innebär i ökning av vårt internationella beroende eller i inskränkning av den nationella handlingsfriheten på det ekonomiska området. Tanken utvecklas inte närmare. En typ av ökat beroende, som ligger nära till hands, är givetvis att den svenska aktiemarknaden knyts närmare till de utländska marknaderna, något som enligt vad ovan sagts kan ha både fördelar och nackdelar. Från sin utgångspunkt är fullmäktige särskilt intresserad av en andra typ av beroende, av riskerna för betalningsbalansen att en betydande del av ett stort utlandsägt aktieinnehav kan säljas ut vid en förtroendekris för den svenska ekonomin eller den svenska ekonomiska politiken. Det kan häremot framhållas att Sverige med sitt stora beroende av upplåning i utlandet oberoende av rörelser i utlänningars aktieinnehav måste föra en ekonomisk politik och åstadkomma en utveckling som vinner förtroende.

Återstår frågan om utländska ägares inflytande i de individuella svenska företagen. Den kan gälla ett företags relation till en stor utländsk aktieägare. Här finns ett skydd genom lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m. Här uppställs som bekant krav på förvärvstillstånd för en utlänning eller svenska aktiebolag utan utlänningsförbehåll att göra förvärv som innebär att andelen av röstetal eller aktiekapital överstiger 10, 20, 30, 40 eller 50 procent.

1982 års lag ger visst skydd mot att en utländsk aktieägare blir dominerande. Den lägger däremot inga hinder i vägen för utländska aktieägare som en grupp att öka sitt ägande och röstandel i ett företag. Om utlänningsförbehåll finns är dock utlänningarnas andel begränsad till 20 procent av röstetalet och 40 procent av aktiekapitalet. Flera av våra största företag saknar dock sådan klausul. I de flesta fall gäller dock att med nuvarande regler för rösträtt, med 1/10 eller 1/1000 röst för fria aktier, är den maximala utländska rösteandelen begränsad. Men dessa förhållanden kan ändras av bolaget.

I praktiken synes för närvarande ingen risk föreligga att utländska aktieägars röstandel skulle bli dominerande i något betydande svenskt företag. Fullmäktige anser dock att det finns ett behov att skapa ett bättre skydd mot utländskt ägande av svenska företag. Enligt fullmäktiges mening bör skyddet ej läggas i valutaregleringen, som bör vara flexibel och kunna anpassas till olika betalningsbalanslägen. I stället bör en översyn göras av 1982 års lag i syfte att åstadkomma ett mera fullständigt skydd mot oönskat utländskt inflytande. Utvecklingen bör också noga följas genom regelbunden analys av värdepapperscentralens material.

Som en särskild punkt tar motionärerna upp frågan om de fackliga representanternas deltagande i valutastyrelsens beslut om aktieförsäljning till utlandet. Valutastyrelsens sammansättning regleras i valutalagen och förslag härom, liksom om kompetensfördelningen mellan fullmäktige och valutastyrelsen, torde inom kort komma att framläggas av valutakommittén.

Sammanfattningsvis vill fullmäktige framföra följande. Utlänningsförvärv av svenska aktier innebär en risk för att utländska engagemang avvecklas vid en ur betalningsbalanssynpunkt och för företaget olämplig tidpunkt. Häremot står emellertid förvärvens normalt gynnsamma effekt på betalningsbalansen och de svenska företagens tillgång till riskkapital. I en avvägning mellan argumenten för och emot finner fullmäktige inte tillräckliga skäl att nu återgå till en mera restriktiv tillämpning inom valutaregleringen i fråga om utlänningsaktieförvärv. Däremot bör ett bättre täckande skydd skapas mot utländskt inflytande i svenska företag genom en utvidgning av 1982 års lag.

Stockholm den 2 juni 1983

Å Fullmäktiges vägnar:

G E Sträng

T af Jochnik

Reservation: se fullmäktiges protokoll 1983-06-02, § 6.

Tabell 1

Export och import av svenska aktier 1975–1982, mkr

År		export	import	netto
1975		70	158	– 88
1976		70	184	– 114
1977		54	179	– 125
1978		59	209	– 150
1979		87	194	– 107
1980	kv. 1	44	178	– 134
	kv. 2	13	47	– 34
	kv. 3	29	66	– 37
	kv. 4	82	109	– 27
1980	helår	168	400	– 232
1981	kv. 1	257	183	74
	kv. 2	292	186	106
	kv. 3	393	351	42
	kv. 4	519 ¹	396	123
1981	helår	1 461 ¹	1 116	345
1982	kv. 1	286 ²	304	– 18
	kv. 2	248	126	122
	kv. 3	527	286	241
	kv. 4	1 519	619	900
1982	helår	2 580 ²	1 335	1 245
1983	kv. 1	2 269	1 319	950

Källa: Bankinspektionen.

Korrigerad genom tillägg av aktier emitterade av 1) Fortia (303 mkr) och 2) Cardo (128 mkr), vilka sannolikt ej ingår i bankinspektionens uppgifter.

Tabell 2

Export och import av svenska aktier inkl. emissioner i utlandet 1981-kvartal 1/83

	Riksbanken			Bankinsp. export*			Import			Netto		
	I/81- III/82	IV/82	I/83	I/81- III/82	IV/82	I/83	I/81- III/82	IV/82	I/83	I/81- III/82	IV/82	I/83
A. Företag som utnyttjat riksbankens tillstånd till minst 10 milj. kr												
Ericsson	590	714	772	739	1 022	959	398	302	272	341	720	687
Fortia	512	74	130	537	74	125	149	53	141	388	21	- 16
Cardo	164	10	81	192	9	96	85	10	108	107	- 1	- 12
Electrolux	124	26	266	80	31	317	148	12	157	- 68	19	160
Asea	75	21	266	97	33	296	42	16	143	55	17	153
Alfa-Laval	56	20	45	56	22	49	58	8	28	- 2	14	21
Volvo	42	31	65	52	40	66	117	39	69	- 65	1	- 3
Bofors	68	-	-	91	6	-	64	2	10	27	4	- 10
Sandvik	54	-	-	64	57	3	66	4	2	- 2	53	1
Swedish Match	18	10	5	21	9	5	37	8	20	- 16	1	- 15
SCA	20	7	55	24	28	53	17	15	56	7	13	- 3
SKF	24	1	7	27	2	19	78	6	25	- 51	- 4	- 6
Atlas Copco	18	1	5	22	1	7	53	1	6	- 31	0	1
AGA	15	1	5	29	12	5	151	4	37	- 122	8	- 32
B. Övriga bolag med riksbankens tillstånd												
	10	3	3	39	5	10	31	4	19	8	1	- 9
C. Summa	1 790	919	1 705	2 070	1 351	2 010	1 494	484	1 093	576	867	917
D. Andra bolag vars aktier exporterats och importerats enligt bankinspektionen												
Astra	-	-	-	340	102	203	132	92	134	208	10	69
Övriga	-	-	-	118	61	60	223	26	76	- 105	35	- 16
Summa	1 790	919	1 705	2 528	1 514	2 273	1 849	602	1 303	679	912	970

* Korrigerad för emissioner (Fortia och Cardo) som sannolikt ej ingår i rapporteringar till bankinspektionen.

x Utnyttjande av tillstånd till försäljning utan switch.

Utdrag ur
FULLMÄKTIGES PROTOKOLL
1983-06-02

Närvarande: Ordföranden Gunnar Sträng
Bengt Dennis
Grethe Lundblad
Staffan Burenstam Linder
Karl Boo
Ingegerd Troedsson
Ivar Nordberg

§ 6. *Remiss av motion 1982/83:429 av Lennart Pettersson m. fl. (s) om skärpta regler om utlänningars aktieförvärv i svenska företag samt anmälan av skrivelse från Sveriges Industriförbund och Svenska Bankföreningen*

Genom remiss den 10 februari 1983 hade riksdagens finansutskott berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över motion 1982/83:429 av Lennart Pettersson m. fl. (s) om skärpta regler om utlänningars aktieförvärv i svenska företag.

I anslutning till fullmäktiges behandling av remissen anmäldes och lades utan åtgärd till handlingarna skrivelse av den 30 maj 1983 från Sveriges Industriförbund och Svenska Bankföreningen angående försäljning till valutautlåningar av svenska aktier.

Fullmäktige beslöt avge yttrande av den lydelse som framgår av registret.

Mot yttrandets lydelse reserverade sig *Staffan Burenstam Linder* och *Ingegerd Troedsson* som ansåg att den del av fullmäktiges yttrande som på s. 4 börjar med "Fullmäktige anser" och slutar med "värdepapperscentralens material" bort utgå.

Reservanterna anförde därvid följande.

Fullmäktiges majoritet vidimerar i meningen dessförinnan att ingen risk för närvarande synes föreligga att utländska aktieägares rösteandel skulle bli dominerande i något betydande svenskt företag. Även sista meningen i sammanfattningen som på s. 4 börjar med "Däremot bör" och slutar med "års lag" bör följaktligen utgå.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:

Ulla Wettermark

Yttrande över motionerna 1982/83:430 och 862 från Fullmäktige i riksbanken (1983-05-26)

Riksbanksfullmäktige har av riksdagens finansutskott beretts tillfälle att yttra sig över Lennart Petterssons m. fl. (s) motion om svenska företags investeringar i utlandet (1982/83:430) och Lars Werners m. fl. (vpk) motion om åtgärder för att begränsa svenska företags investeringar i utlandet (1982/83:862). Med anledning härav vill fullmäktige anföra följande.

Motionärerna uttrycker sin oro över att svenskägda företag i växande utsträckning förlägger produktion och investeringar men även forsknings- och utvecklingsarbete i utlandet och att detta leder till ökad arbetslöshet och ökade ekonomiska svårigheter inom landet. Mot denna bakgrund föreslås olika åtgärder för att begränsa utlandsinvesteringarna. Gemensamt för båda motionerna är ett förslag om att riksbanken skall ompröva sitt tidigare beslut att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet från betalningsbalanssynpunkt. Vpk-motionärerna vill därutöver ha en mer långtgående prövning. Utlandsinvesteringar skall tillåtas endast om de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse för de berörda länderna och godkännas av de anställda i företaget/koncernen. I s-motionen föreslås att förläggningen av företagets verksamhet påverkas mer informellt genom att regeringen tar upp överläggningar med de svenska storföretagen i syfte att förmå dessa att lägga en större andel av sina produktionsinvesteringar i Sverige.

Det finns enligt fullmäktiges mening anledning att följa svenska storföretags satsningar på produktion, investering och forskning i andra länder. Risker kan föreligga för att den växande utlandsverksamheten sker på bekostnad av den inhemska industrins utveckling. Samtidigt måste understrykas att det många gånger är fråga om utomordentligt svåra bedömningar i vilken utsträckning utlandssatsningen är ett väsentligt led för att företaget skall bibehålla och utveckla sin livskraft och i vilken mån sådana företagsmål kan komma i konflikt med inhemska sysselsättningsmål.

Möjligheter till en mer samlad bedömning av svenska företags direktinvesteringar i utlandet kommer att föreligga efter remissbehandlingen av det i dagarna framlagda slutbetänkandet från direktinvesteringskommittén och då valutakommittén fullgjort sitt utredningsuppdrag, vilket beräknas ske kring årsskiftet 1983/84. Fullmäktige har då möjlighet att pröva om en återgång till tidigare ordning är befogad. Fullmäktige avstår från att nu yttra sig om behovet att vidta åtgärder för att begränsa direktinvesteringarna.

Avslutningsvis vill fullmäktige göra två kommentarer till de i motionerna använda uppgifterna över direktinvesteringarnas omfattning.

För det första avser dessa, som också klart framgår, *tillstånd* till investeringar. Det bör emellertid sägas dels att utnyttjandet av tillstånden inte är fullständigt, dels att svenska företags avveckling av tidigare direktinvesteringar i utlandet ger upphov till ett inflöde. För åren 1980-1982 har utnyttjandegraden legat kring 70 à 80 %, medan nettot av investeringar och

desinvesteringar motsvarat 60 à 70 % av tillståndsbeloppen. Detta kan å andra sidan innebära en viss underskattning i så måtto att utlandsföretagens återinvesterade vinstmedel aldrig registreras i betalningsbalansen och inte behandlas som direktinvesteringar.

För det andra bör understrykas att det inte är möjligt att från omfattningen av de svenska företagens direkta investeringar i utlandet dra några slutsatser om dotterbolagens investeringar i anläggningar och maskiner. Det är fråga om två facktermer med helt olika innebörd. Det förekommer ändå att direktinvesteringarna mer eller mindre uttryckligt ställs i relation till de svenska företagens inhemska reala investeringar. I motionerna har direktinvesteringarna ställts samman med borgens- och garantiåtaganden för utländska dotterbolags räkning. Man kommer då upp i belopp av samma storlek som den svenska industrins inhemska investeringar i anläggningar och maskiner. Läggs därtill dotterbolagens upplåning utan borgen från det svenska moderbolaget, vars omfattning inte är känd, kommer man upp till än större belopp. Vad som då registreras är emellertid de finansiella medel som totalt tillförs utlandsföretagen utifrån. Dessa medel används naturligtvis till fasta investeringar men också till mycket annat, t. ex. för placering i omsättningstillgångar som lager och kundfordringar. Å andra sidan kan dotterbolagen, om de har medel nedplöjda i rörelsen, företa fasta investeringar utan att medel tillförs dotterbolagen utifrån.

Stockholm som ovan

Å Fullmäktiges vägnar:

G E Sträng

T af Jochnick

Utdrag ur
FULLMÄKTIGES PROTOKOLL
1983-05-26

Närvarande: Ordföranden Gunnar Sträng
vice ,, Erik Wärnberg
 Bengt Dennis
 Grethe Lundblad
 Staffan Burenstam Linder
 Karl Boo
 Ingegerd Troedsson

§ 2. *Remiss av motion 1982/83:430 om svenska företags investeringar i utlandet och av motion 1982/83:862 om åtgärder för att begränsa svenska företags investeringar i utlandet*

Genom remiss den 10 februari 1983 hade finansutskottet berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över motion 1982/83:430 av Lennart Pettersson m. fl. (s) om svenska företags investeringar i utlandet och motion 1982/83:862 av Lars Werner m. fl. (vpk) om åtgärder för att begränsa svenska företags investeringar i utlandet.

Fullmäktige beslöt avge yttrande av den lydelse som framgår av registret.

Ur protokollet

Ingrid Flykt

Yttrande över motionerna 1982/83:1705 och 1712 från Fullmäktige i riksbanken (1983-05-19)

Sedan finansutskottet berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över motionerna

1982/83:1705 av Sven Munke (m) om gemensam tull- och valutaunion med Norge, m. m. och

1982/83:1712 av Nils Åsling (c) om en gemensam nordisk aktiemarknad, m. m.,

får fullmäktige anföra följande.

I motionen nr 1705 yrkas "att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om gemensam tull- och valutaunion samt en gemensam aktie- och kapitalmarknad med grannlandet Norge." I motionen nr 1712 hemställs "att riksdagen hos regeringen begär att sådana åtgärder vidtas att Sverige aktivt kan medverka till en liberalisering av kapitalrörelserna i Norden och inrättandet av en gemensam nordisk aktiemarknad."

Fullmäktige vill först erinra om att de områden som berörs i de båda motionerna har varit eller är föremål för ett flertal utredningar inom ramen för det nordiska eller norsk-svenska samarbetet. Vid Nordiska Rådets session 1980 behandlades en rapport om utvidgat nordiskt valutasamarbete. På uppdrag av finansministrarna studerar för närvarande den nordiska ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor (NÄVF) möjligheterna att vidareutveckla de valutapolitiska konsultationerna mellan de nordiska länderna. En slutrapport väntas föreligga vid halvårsskiftet 1983. I båda dessa utredningar har även valutasamarbete begränsat till vissa nordiska länder behandlats.

Vad gäller kapitalrörelseområdet framlade NÄVF i november 1981 en rapport om åtgärder inom det valutapolitiska området för att främja industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden. Kommittén har därefter fått i uppdrag att studera en harmonisering och liberalisering av valutaregleringarna och att värdera möjligheterna att införa fribelopp och förenklade administrativa rutiner, särskilt för mindre företag. En slutrapport kommer att föreligga under första halvåret i år. Inom ramen för samarbetet i den norsk-svenska blandade kommissionen utredde en arbetsgrupp under 1982 möjligheterna att undanröja hinder för industrisamarbetet med avseende på valutaregleringen och närliggande kapitalmarknadsfrågor, bl. a. frågan om en gemensam aktiemarknad.

Enligt fullmäktiges mening finns det inte anledning att igångsätta ytterligare utredningar av de frågor som tas upp i de aktuella motionerna, i varje fall inte innan pågående studier slutförts och framlagts. Fullmäktige vill dessutom allmänt ifrågasätta lämpligheten av att nordiskt samarbete i olika former utreds ensidigt på svenskt håll. Sådana förslag bör, liksom hittills, behandlas i etablerade nordiska eller bilaterala organ så att frågeställningar-

na redan på utredningsstadiet får en så fullständig belysning som möjligt.

Beträffande det sakliga innehållet i de båda motionerna har fullmäktige följande synpunkter på de frågor som faller inom riksbankens ansvarsområde. En valutaunion mellan Norge och Sverige skulle fungera endast om den grundades på en utomordentligt långtgående koordinering av de båda ländernas ekonomiska politik. En sådan samordning synes för närvarande sakna aktualitet.

En liberalisering av kapitalrörelserna i Norden och en gemensam nordisk eller norsk-svensk aktiemarknad hindras, såsom nämns i motion nr 1712, av de nordiska ländernas OECD-åtaganden. Som ett led i det nordiska utredningsarbetet har kontakter tagits med OECD i denna fråga. Dessa kontakter har bekräftat att OECDs kapitalliberaliseringsstadga lägger hinder i vägen. En ömsesidig förmånsbehandling i valutaregleringshänseende de nordiska länderna emellan skulle utgöra en diskriminering som strider mot stadgan. De nordiska länderna kvalificerar inte för de undantagsmöjligheter stadgan erbjuder länder som ingår i tullunioner eller monetära sammanslutningar. Det ter sig föga troligt att ytterligare utredningar eller överläggningar i OECD skulle förändra dessa slutsatser. Endast genom ett mycket långtgående – och för närvarande osannolikt – samarbete av den typ som förordas i motion nr 1705 kan diskriminerande nordiska eller norsk-svenska valutabestämmelser införas utan att OECD-förpliktelserna åsidosätts.

En tull- eller valutaunion medför dock inte frihet för bilaterala särlösningar. Enligt OECDs kapitalstadga får ett unionsland inte återinföra restriktioner mot OECD-länder utanför unionen. Norge har, till skillnad från Sverige, redan genomfört en generell liberalisering vad gäller valutautlånnings köp av börsnoterade inhemska aktier. Detta gör att Norge och Sverige icke ens inom ramen för en tull- eller valutaunion skulle kunna komma överens om en gemensam aktiemarknad av bilateral karaktär utan att konflikt med OECD-åtagandena uppkom.

Slutligen vill fullmäktige understryka att såväl de nordiska som norsk-svenska utredningarna kommit fram till att valutaregleringarna i de nordiska länderna knappast innebär några mer betydande hinder för nordiskt industriellt samarbete. Med andra ord synes en fortsatt integration i Norden, som i och för sig är önskvärd, kunna ske även med nuvarande regler på kapitalrörelseområdet.

Sammanfattningsvis kan fullmäktige ansluta sig till den grundsyn som kommer till uttryck i de båda motionerna, nämligen att möjligheterna till utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden bör aktivt prövas. Det förefaller

dock inte motiverat att på svenskt håll inleda ett nytt utredningsarbete av de frågor som tas upp i de remitterade motionerna.

Stockholm som ovan
Å Fullmäktiges vägnar:

G E Sträng

T af Jochnick

Utdrag ur
FULLMÄKTIGES PROTOKOLL
1983-05-19

Närvarande: Ordföranden Gunnar Sträng
vice .. Erik Wärnberg
Staffan Burenstam Linder
Karl Boo
Bo Lundgren
Ivar Nordberg
Kurt Eklöf

§ 2. *Remiss av motion 1982/83:1705 om gemensam tull- och valutaunion med Norge, m. m. och motion 1982/83:1712 om gemensam nordisk aktiemarknad m. m.*

Genom remiss den 10 februari 1983 hade riksdagens finansutskott berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över motion 1982/83:1705 av Sven Munke (m) om gemensam tull- och valutaunion med Norge, m. m. och motion 1982/83:1712 av Nils Åsling (c) om gemensam nordisk aktiemarknad m. m.

Fullmäktige beslöt avge yttrande av den lydelse som framgår av registret.

Ur protokollet:

Ulla Wettermark

